

НАВЧАННЯ ПОСАДОВИХ ОСІБ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ, УЧАСНИКІВ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ У НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ З ПИТАНЬ РАДІАЦІЙНОГО ТА ХІМІЧНОГО ЗАХИСТУ

Розглянуто питання навчання керівного складу цивільного захисту у навчальних закладах міністерства освіти і науки, учнів та студентів, які є учасниками навчально-виховного процесу щодо радіаційного та хімічного захисту у випадку аварій на радіаційно - та хімічно-небезпечних об'єктах, що здійснюється в органах управління Міністерства освіти і науки всіх рівнів, установах, організаціях і підприємствах незалежно від форм власності і господарювання.

Ключові слова: радіаційний та хімічний захист.

Постановка проблеми. Для реалізації державної політики, спрямованої на захист населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій шляхом запобігання таким ситуаціям, ліквідації їх наслідків і надання допомоги постраждалим у мирний час та в особливий період, згідно з Кодексом Цивільного захисту України, (далі Кодекс) створена єдина державна система ЦЗ.

Виклад основного матеріалу. Згідно з цим Кодексом підготовка керівного складу ЦЗ щодо дій у надзвичайних ситуаціях техногенного та природного характеру здійснюється центральними органами виконавчої влади, які забезпечують формування та реалізацію державної політики у сфері цивільного захисту, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування, які розробляють і затверджують відповідні організаційно-методичні вказівки та програми з підготовки населення до таких дій.

Організація навчання у сфері ЦЗ дітей дошкільного віку, учнів та студентів покладено на центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері освіти і науки, який розробляє та затверджує навчальні програми з вивчення заходів безпеки, способів захисту від впливу небезпечних факторів, що викликані надзвичайними ситуаціями, з надання до медичної допомоги за погодженням з центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

Громадяни України у сфері захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру зобов'язані:

- дотримуватися заходів безпеки;
- вивчати основні способи захисту населення і територій;
- дотримуватися відповідних вимог у разі виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру.

На основі законів України, та інших правових документів Начальник цивільного захисту міністерства освіти і науки України видав наказ № 27 від 17 січня 2002р. «Про затвердження Положення про функціональну підсистему «Освіта і наука України» єдиної державної системи запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру». У цьому наказі, поряд з іншими питаннями, визначені порядок підготовки учасників навчально-виховного процесу і працівників галузі до захисту і дій в надзвичайних ситуаціях.

Підготовка учасників навчально-виховного процесу і працівників галузі до

захисту і дій в надзвичайних ситуаціях здійснюється в органах управління освітою всіх рівнів, навчальних закладах, установах, організаціях і підприємствах галузі незалежно від форм власності і господарювання та включає:

підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації керівного складу цивільного захисту;

підготовку працівників постійного складу навчального закладу;

підготовку студентів, курсантів, учнів та вихованців закладів освіти;

практичну підготовку та відпрацювання дій;

просвітницько-інформаційну роботу та пропаганду.

Починається підготовка населення з підготовки дітей в дошкільних закладах освіти, яка проводиться у дитячих групах і в групах батьків за тематикою охорони здоров'я та життя дітей і спрямована на виховання у дітей почуття свідомого та обов'язкового виконання встановлених правил і норм поведінки в різноманітних умовах життя та побуту.

У роботі з батьками наголошується на їх особисту відповідальність за виховання у своїх дітях духовного і фізичного здоров'я.

Протягом навчального року в дошкільному навчальному закладі проводиться планомірна робота за тематикою "Охорона здоров'я і життя дітей". Підсумки цієї роботи підводяться в кінці навчального року під час проведення "Тижня безпеки дитини".

Метою проведення "Тижня безпеки дитини" і в цілому навчання та виховання з питань захисту життя і здоров'я у надзвичайних ситуаціях повинно бути формування у дітей знань, правил поведінки та навичок, а саме:

розуміння цінності власного життя та здоров'я, основ здорового способу життя;

правил безпечної поведінки на ігрових і спортивних майданчиках під час ручної праці;

правил безпечного перебування на вулицях, правил поводження з незнайомими людьми;

навичок безпечної поведінки при агресивному поводженні однолітків або дорослих;

уявлень про небезпечні для життя отруйні рослини, ягоди, гриби;

уявлень про стихійні природні явища (землетрус, повінь, буря, ожеледиця, гроза, град тощо), ознайомлення дітей з їх природою, характерними ознаками, негативними наслідками;

уявлень про основні правила поведінки в екстремальних ситуаціях;

обережного поводження з ліками, хімічними, речовинами і побутовою хімією;

відчуття небезпеки щодо вогню, електричного струму і правил пожежної безпеки.

У цьому наказі розкрито Порядок організації та проведення "Тижня безпеки дитини".

Підготовка учнів загальноосвітніх закладів з питань надзвичайних ситуацій та цивільного захисту населення здійснюється за тематикою цивільного захисту і особистої безпеки за дисциплінами "Основи безпеки життєдіяльності", "Цивільна оборона", програми допризовної підготовки юнаків і щороку завершується проведенням у навчальних закладах "Дня цивільної оборони" як підсумкового заходу практичної перевірки рівня набутих учнями умінь і якості всебічної підготовки цивільної оборони.

Мета проведення "Дня цивільної оборони":

закріплення учнями умінь, навичок щодо збереження та захисту здоров'я і життя під час надзвичайних ситуацій, користування засобами індивідуального та колективного

захисту, надання першої медичної само- та взаємодопомоги;

практичне відпрацювання учнями та педагогічним і обслуговуючим персоналом навчального закладу дій за планами реагування на надзвичайні ситуації;

формування і розвиток в учнях морально-психологічних якостей: мужності, витримки, ініціативи, взаємної виручки під час небезпеки, впевненості в ефективності заходів, що реалізуються Єдиною державною системою запобігання і реагування на надзвичайні ситуації.

Навчання студентів вищих навчальних закладів з питань цивільного захисту проводиться за програмами нормативних дисциплін “Цивільна оборона”, “Безпека життєдіяльності” та “Основи медичних знань” і спрямовується на підготовку їх як майбутніх керівників навчально-виробничих колективів-організаторів цивільного захисту, безпеки життєдіяльності людини, охорони здоров'я і життя дітей.

Порядок підготовки населення на підприємствах, в установах та організаціях до дій при виникненні НС визначено наказом МНС України №97 від 3 квітня 2001 року.

Цим наказом визначається структура організації та основні форми і методи підготовки населення, що мають на меті створення в державі умов безперервності, єдності і поступовості з обов'язкового вивчення громадянами України основних способів захисту і дій у надзвичайних ситуаціях техногенного та природного характеру.

Підготовка населення до дій у надзвичайних ситуаціях здійснюється на підприємствах, в установах та організаціях незалежно від форм власності і господарювання та представляє собою сукупність взаємодіючих:

навчально-організаційних заходів;

навчальних програм навчання;

методик для навчання всіх категорій населення;

установлених видів навчально-виховної роботи;

інструктажів та навчання для працівників підприємств, установ та організацій.

У зв'язку з тим що на території України знаходиться 21 ядерних реактори та значна кількість хімічно-небезпечних об'єктів переважна кількість яких знаходиться в східних, південних та центральних районах нашої держави особлива увага повинна приділятися основам знань про радіаційний, хімічний захист та діям населення в умовах радіаційного та хімічного забруднення території.

Під час навчання особливу увагу необхідно звернути на питання:

загальної характеристики осередків ураження при аваріях на радіаційно-хімічно-небезпечних об'єктах;

основам прогнозування та оцінки радіаційної та хімічної обстановки у випадку аварій;

організації захисту населення від радіаційних та хімічних небезпечних речовин;

організації заходів з локалізації та ліквідації осередків ураження під час аварій;

проведенню дезактивації та дегазації;

організації дозиметричного та хімічного контролю;

особливостям роботи штабу з ліквідації наслідків радіоактивного та хімічного забруднення.

Знання постійним складом системи цивільного захисту, освіти і науки, учнів та студентів основ цивільного захисту дасть змогу вміло застосовувати заходи захисту від уражаючих факторів надзвичайних ситуацій, а керівникам різних рівнів – вміло організувати ліквідацію наслідків від НС під час аварій на об'єктах господарської діяльності.

Список використаних джерел

1. Кодекс Цивільного захисту України від 2 жовтня 2012 року № 5403-VI.
2. Закон України від 8 липня 2000 р. № 1809 - III "Про захист населення і територій від НС".
3. Указ президента від 21.11.2003р. № 1328 "Про вдосконалення управління у сфері запобігання і реагування на НС техногенного та природного характеру".
4. ПКМ України від 16 жовтня 1998 р. № 1594 "Про затвердження типових положень про управління та відділи з питань надзвичайних ситуацій та ЦЗ населення".
5. ПКМ України від 3 серпня 1998 р. № 1198 "Про Єдину державну систему запобігання і реагування на НС".
6. Наказ МНС України від 23 квітня 2001 р. № 97 "Порядок здійснення підготовки населення на підприємствах, в установах та організаціях до дій при виникненні надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру".
7. Наказ Міністра освіти і науки від 03.09.2009 р. № 814 "Про Положення про Функціональну підсистему "Освіта і наука України" єдиної державної системи запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру".
8. "Типова програма навчання працівників органів управління освітою і наукою, навчальних закладів, установ, організацій і підприємств галузі" затверджена Наказом Начальника штабу Цивільної оборони, Державним секретарем Міністерства освіти і науки України від 17 січня 2002р. № 28.
9. Наказ Міністра освіти та науки від 17 січня 2002 р. № 27 "Про затвердження Положення про функціональну підсистему "Освіта і наука України" єдиної державної системи запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру".